

19—23 oktober

Debatter m. m.

Fredagen den 19 oktober

Sid.

Interpellationer:

- av herr Andersson, Torsten, om höjning av bidraget till företagareföreningarnas administrationskostnader, m. m. 3
- av herr Lager ang. markpriser m. m. vid upplåtelse av Järvafältet till bostäder 4

Tisdagen den 23 oktober

Interpellationer:

- av herr Nilsson, Ferdinand, ang. Svea livgardes förflyttning, m. m. 6
- av fru Hamrin-Thorell ang. villkoren för statsstipendier till studerande å den s. k. sekreterarlinjen 7
-

Fredagen den 19 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Föredrogos och hänvisades

motionerna nr 743—745 till behandling av lagutskott,

motionen nr 746 till bankoutskottet samt

motionerna nr 747 och 748 till statsutskottet.

Interpellation om höjning av bidraget till företagareföreningarnas administrationskostnader, m. m.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp) erhöjll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Genom beslut av 1960 års riksdag infördes hårdare räntevillkor för kreditgivningen genom företagareföreningarna till hantverk och småindustri. Tidigare hade de statliga lånen till företagareföreningarna åtnjutit räntefrihet i två år och därefter löpt med 3,5 procent ränta. Med de nya bestämmelserna slopas den tvååriga räntefriheten, och företagareföreningarnas ränta till staten anknöts till den s. k. normalräntan, beräknad som ett genomsnitt av räntorna på de senaste tio årens långfristiga statsupplåning. Det betydde i dåvarande läge höjning av den ränta, som företagareföreningarna hade att betala, från 3,5 till 4,5 procent. Samtidigt bestämdes att räntesättningen på lånen till de enskilda företagarna i princip skulle vara rörlig och anpassas efter det allmänna ränteläget, sådant detta återspeglar sig i räntan för garantilånen. Ränteöverskottet, de s. k. nettoränteinkomsterna, skulle företagareföreningarna få disponera dels för täckande av förluster på lånen och dels för sina administrationskostnader.

Anknytningen av företagareföreningarnas ränta på de statliga lånen till den s. k. normalräntan innebar att man fick en trögrörlig ränta. Det allmänna ränteläget å andra sidan, till vilket föreningarna skall anpassa räntan på sin egen utlåning, undergår snabbare och större förändringar. Den nya konstruktionen medförde alltså risk för att marginalen mellan föreningarnas in- och utlåningsräntor kunde komma att starkt variera. Då nettoränteinkomsterna är ett avgörande underlag för företagareföreningarnas verksamhet, kan vid sänkning av det allmänna ränteläget situationen bli den, att föreningarnas medel för verksamhetens upprätthållande reduceras kraftigt och att utlåningsräntorna inte kan sänkas på avsett sätt.

Denna situation har nu inträffat på ett markerat sätt. En allmän räntesänkning har ju i år äntligen skett i två etapper med sammanlagt 1 procentenhet. Företagareföreningarna har emellertid i följd av den trögrörlighet, som utmärker den s. k. normalräntan, i stället fått sin inlåningsränta till staten höjd.

Från juli i år utgör denna ränta 5 procent. Enligt bestämmelserna skall såsom nämnts företagareföreningarna anpassa sina utlåningsräntor efter den för industrigarantilån i allmänhet tillämpade räntan. Denna är nu 5,5 procent. Det har helt naturligt inte varit möjligt för företagareföreningarna att med höjda räntor på de medel, som de lånar från staten, genomföra sänkning av sina utlåningsräntor ned till den avsedda procentsatsen. Företagareföreningarnas förbund har rekommenderat sänkning från 6,5 till 6 procent, d. v. s. en halv procentenhet över nuvarande industrigarantilåneränta. Företagareföreningarna torde i allmänhet ha genomfört denna sänkning av utlåningsräntorna från oktober månad.

Interpellation ang. markpriser m. m. vid upplåtelse av Järvafältet till bostäder

Situationen är sålunda den att hantverkare och industriföretagare för närvarande får betala en halv procent högre ränta på sina lån från företagareföreningarna än vad som avses i författningsbestämmelserna. Samtidigt har företagareföreningarna fått starkt försämrade resurser för upprätthållande av sin verksamhet. Räntemarginalen har ju ränta och sänkt utlåningsränta och utgör nu endast en procentenhet. Det förutsattes ju vid omläggningen 1960, att marginalen måste vara minst två procentenheter, om medel i tillräcklig utsträckning skulle erhållas till administration och risktäckning. De minskade nettoränteinkomsterna får givetvis närmast till följd att företagareföreningarna undanhållas för administrationen nödvändiga resurser.

Det måste konstateras, att anknytningen av företagareföreningarnas inlåningsränta till den s. k. normalränta är ett osmidigt system, när föreningarnas utlåningsräntor samtidigt helt naturligt bör anpassas efter det allmänna ränteläget. Vid beslutet 1960 ansågs emellertid övervägande skäl tala för denna utformning. Den stora svagheten i systemet måste emellertid sägas vara, att nettoränteinkomsterna skall utgöra en avgörande finansieringskälla för företagareföreningarnas administration. Det innebär alltför stor osäkerhet för föreningarnas verksamhet. En lämpligare grundval synes otvivelaktigt vara att företagareföreningarnas administration i huvudsak finansieras genom medel från staten och att föreningarnas nettoränteinkomster reserveras uteslutande för risktäckningen.

De akuta svårigheter, som nu drabbat företagareföreningarnas verksamhet genom den utveckling, som jag här redovisat, måste bemästras skyndsamt genom att föreningarna tillföres administrationsbidrag i erforderlig utsträckning. Bidraget måste vara av den omfattningen att det dels i stort sett kan täcka den inkomstförlust som föreningarna gjort på ränteförändringarna och sålunda kan ge föreningarna erforderliga medel till administrationen och dels medge den

sänkning av föreningarnas utlåningsräntor, som enligt gällande författningsbestämmelser avses för det nuvarande läget.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Är herr statsrådet beredd att skyndsamt lägga fram förslag om sådan förstärkning av administrationsbidraget till företagareföreningarna, att föreningarna erhåller erforderliga medel för verksamhetens upprätthållande och samtidigt får möjligheter att sänka sina utlåningsräntor på sätt som avses i gällande författningsbestämmelser?

2. Är herr statsrådet beredd att för framtiden förordna den ordningen, att företagareföreningarnas nettoränteinkomster skall användas uteslutande för risktäckning och att det statliga administrationsbidraget skall utgå med i motsvarande grad förhöjt belopp?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. markpriser m. m. vid upplåtelse av Järvafältet till bostäder

Ordet lämnades på begäran till herr LAGER (k), som yttrade:

Herr talman! Meddelandet att Järvafältet inom de närmaste åren kommer att utrymmas av militären och ställas till de kringliggande kommunernas disposition för bostadsbygge är att hälsa med största tillfredsställelse och kan väsentligt bidra till att lätta bostadssituationen i Storstockholmsområdet. I samband därmed aktualiseras också frågan om kostnaderna och formerna för denna markupplåtelse. Höga markpriser fördyrar bostadskostnaderna. Staten bör nu föregå med gott exempel i strävan att hålla markpriserna nere och motverka markspekulation.

Det är känt, att flera kommuner i Storstockholmsrådet haft kapitalsvårigheter då det gällt att förvärva mark eller

Interpellation ang. markpriser m. m. vid upplåtelse av Järvafältet till bostäder behålla mark som redan varit i deras ägo. jag att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande frågor: För att förhindra spekulation och motverka oförtjänt markvärdestegring är det av vikt att all mark för bostadsbebyggelse behålles i samhällets ägo och endast upplåtes med tomträtt.

Upplåtelsen av Järvafältet berör flera kommuner. En del av dem kommer måhända att ha svårigheter att kontant erlägga den rätt höga köpesumma som sannolikt kommer att begäras och att själv behålla marken. Borde inte med hänsyn härtill prövas, huruvida staten själv kunde upplåta denna mark med tomträtt och rimligt beräknade avgälder till dessa kommuner? Därmed skulle också skapas en viss garanti för att marken inte i framtiden kommer att överlåtas i privata händer.

Med hänvisning till vad jag anfört ber

Är statsrådet beredd medverka till att Järvafältet upplåtes till markpriser som inte onödigtvis fördyrar bostadskostnaderna?

Är statsrådet beredd att undersöka möjligheterna att mot tomträtt och rimliga avgäldsvillkor upplåta denna mark till de berörda kommunerna?

Även denna hemställan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 23 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna läkarintyg, vilka voro så lydande:

Härmed intygas att riksdagsman Gustaf Emanuel *Birke*, född den 11/11 1893, Soltorp, Rönninge, på grund av blodtryckssjukdom fortfarande är arbetsoförmögen åtminstone till och med den 15/11 1962.

Centrallasarettet, Södertälje, den 20/10 1962

Ulf Jacobæus

T. f. överläkare

Att vice talman *Ivar Johansson* under tiden från och med den 18/10 1962 minst en veckas tid på grund av infektion i luftvägar-matsmältningsorganen är till arbete oförmögen, intygas.

Stockholm den 19/10 1962

Karl Kook

leg. läkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Birke* och herr andre vice talmannen *Ivar Johansson* för den tid de i respektive läkarintyg omförmälda hindren varade.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kamamren överlämnade proposition nr 185, med förslag till lag angående ändring i lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.

Interpellation ang. Svea livgardes förflyttning, m. m.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De statliga myndigheternas förfarings sätt i ärendet angående

Svea livgardes förflyttning till Västra Ryd, Uppsala län, har tilldragit sig åtskillig uppmärksamhet. En känsla av viss rättslöshet har också uppstått hos åtskilliga som berörts därav. Genom orienteringar och förhandlingar med berörda parter kan otvivelaktigt praktiska resultat uppnås, som kan vara av värde för staten, för kommunen och berörda enskilda. I det här avsedda fallet har emellertid ett något summariskt förfarings sätt anlitats, som såvitt kan bedömas torde vara till gagn för ingen. Förhandskontakter eller överläggningar med berörda parter — åtminstone de som befinna sig i Upplands-Bro kommun — har icke ansetts erforderliga, varken med kommunala myndigheterna där eller med berörda enskilda. Dessa har först samma dag som det som definitivt fattade förslaget offentliggjorts i tidningar, i radio och i TV erhållit knapphändig information därom. För de enskilda har det förutom nitiska journalister varit de ovan nämnda informationsmedlen som fått lämna någon kännedom om vad som avses. Var och en som erfarit hur svårt myndigheter tycks ha att något ändra på en gång framlagda förslag vet hur besvärligt det ofta kan vara att erhålla även rimliga modifikationer.

Det är särskilt att märka att regementsförläggningen till V. Ryd väsentligen motiverats icke med något försvarets behov av förflyttning utan av andra skäl. Talesmän för militären har varit ivriga att betona detta.

Förflyttningen av hundratals människor från de marker, som man här vill disponera över, ingriper i hög grad i deras och ortens liv. Icke minst bör därvid äldre människors förhållanden vara värda beaktande. Det innebär också för kommunens del avsevärda rubbningar i såväl negativ som — det skall erkännas — positiv riktning. Av synnerlig betydelse kan emellertid de rubbningar i kom-

Interpellation ang. villkoren för statsstipendier till studerande å den s. k. sekreterarlinjen

munens byggnadsprogram bli, som synes bli en konsekvens av det statliga ingripandet.

Som huvudsakligt skäl för regementsförflyttningen har anförts en annan kommuns (Stockholms) behov av nuvarande övningsfält för genomförande av sitt byggnadsprogram. Önskemålet att tillgodose detta må vara hur rimligt som helst. Vi har också klart för oss att stockholmsinflytandet kan vara mäktigt nog. Ur rättssynpunkt borde emellertid den mindre kommunens synpunkter väga lika tungt. Gällande lagstiftning lämnar möjligheter för en kommun att inom en annan kommuns område tillgodose vissa av sina behov. Därvid förutsättes emellertid överenskommelse mellan kommunerna. I detta fall har emellertid behovet av nya övningsfält för försvaret skjutits fram, sedan man bestämt sig för att taga de nuvarande övningsfälten i anspråk för vederbörande kommuns räkning.

Det är av betydelse för såväl den berörda landskommunens som för de berörda enskildas möjligheter att hävda sina synpunkter att klarhet kan vinnas om i vad mån statliga tvångsåtgärder skulle kunna komma till användning för att genomföra den föreslagna inbrytningen i ortens och kommunens liv. Från början hade det varit min avsikt att genom s. k. enkla frågor komma till snara besked på dessa punkter. Sådana snara besked hade givetvis varit värdefulla nog. Emellertid har det ansetts att problemets räckvidd är sådan — det sträcker sig ju utöver flera departementens verksamhetsområden — att interpellationsformen bör användas för att bringa dess olika delar på tal.

Jag får därför hemställa om kammarens tillåtelse att till statsministern få framföra följande frågor:

1) Anser statsministern att det skulle vara i god överensstämmelse med regeringsformen § 16 och det lagliga skydd medborgare och menigheter även i övrigt bör äga i vårt samhälle ifall tvångsåtgärder i någon form skulle tillgripas för att befordra genomförandet av det

väckta förslaget och vad därmed sammanhänger?

2) Anser statsministern det lämpligt och skäligt att statliga myndigheter gentemot kommuner och enskilda förfar så summariskt som skett vid detta förslags framläggande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. villkoren för statsstipendier till studerande å den s. k. sekreterarlinjen

Ordet lämnades på begäran till fru **HAMRIN-THORELL** (fp), som yttrade:

Herr talman! På initiativ av kommittén för nya utbildningsvägar vid de filosofiska fakulteterna har tillkommit en ny akademisk utbildningsform, den s. k. sekreterarutbildningen. Härigenom vill man minska det befarade humanistöver-skottet. Vidare förutsättes ett behov av på detta sätt utbildad arbetskraft. För närvarande har omkring 200 studenter för avsikt att undergå denna utbildning. Den omfattar ett års kurs på handelsgymnasium, fyra akademiska betyg och sex månaders praktik.

För dem som söker sig till denna akademiska utbildningsform föreligger uppenbarligen samma behov av ordnad studieekonomi som för andra akademiska studerande. Därav följer, att de är lika beroende av statsstipendier som dessa. Nyligen har emellertid några av dem, som valt sekreterarutbildningen och som i somras fick besked att de tilldelats naturastipendier, fått meddelande om att stipendiet indragits samt att de pengar som redan börjat utbetalas borde återbetalas. I annat fall skulle de avräknas på det nya stipendium de eventuellt skulle få. Vederbörande student hade nämligen inte uppgivit att hon skulle välja denna akademiska utbildningsform och för denna utbildning gäller andra villkor för att erhålla stipendier.

Åtgärden att draga in samt vägra dessa

Interpellation ang. villkoren för statsstipendier till studerande å den s. k. sekreterarlinjen

studenter naturastipendier är avhängig av det beslut som garantilånenämnden fattade i mars och vilket innebär att studenter på sekreterarlinjen inte ska ha möjlighet att få naturastipendier under det år — eller vilket tycks bli vanligare — ett av de två år, som de läser vid handelsgymnasium. Vidare har garantilånenämnden uppvakttat Kungl. Maj:t med en skrivelse som går ut på att sekreterarstudenterna endast skall ha tillgång till naturastipendier under ett av de år, som de läser för de fyra akademiska betyg, som ingår i deras utbildning.

Vad som inträffat belyser att de gällande stipendievillkoren för de studenter, som väljer sekreterarutbildning, är sämre än för övriga studenter. Stipendievillkorens utformning kan knappast främja den avsedda utbildningsformen och därmed inte heller såsom avsett bidra till att minska det befarade humanistöver-skottet. Stipendievillkoren bör därför enligt min mening omedelbart överses så att sekreterarlinjen i studieekonomiskt hänseende likställs med övriga utbildningslinjer.

Jag vill därför anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet ta initiativ till en omedelbar ändring av stipendievillkoren för de studenter, som väljer den s. k. sekreterarlinjen, så att de i studieekonomiskt hänseende likställs med övriga studenter?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 749, av herr *Gorthon m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 178, med förslag till lag om ändring i sjömanslagen den 30 juni 1952, m. m.; och

nr 750, av herr *Dahlberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Herr TALMANNEN anförde:

Jag ber att få påpeka att till kammarens ledamöter i dag utdelats två planer för höstens arbete. Därav framgår bl. a. att ett kort arbetsplenium hålles tisdagen den 30 oktober samt att första egentliga arbetsplenium sedan hålles den 14 november. Den 15 november hålles remissdebatt med fortsättning om så erfordras den 16 november. Därefter hålles arbetsplenium varje onsdag. Möjligen kan ett arbetsplenium bli erforderligt även tisdagen den 11 december. Höstsessionen beräknas kunna avslutas onsdagen den 12 december, om ej annat föranledes av skiljaktiga beslut i kamrarna nämnda dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 16.14.

In fidem

K.-G. Lindelöw